

Henning Mankell

Het raadsel van het vuur

Vertaald uit het Zweeds door
Maydo van Marwijk Kooy

DE GEUS

Oorspronkelijke titel *Eldens gåta*, verschenen bij Rabén & Sjögren
First published by Rabén & Sjögren Bokförlag, Sweden, 1992
Published by agreement with Pan Agency/Norstedts Agency, Oslo
Oorspronkelijke tekst © Henning Mankell 2001
Nederlandse vertaling © Maydo van Marwijk Kooy en De Geus bv,
Breda 2011

Omslagontwerp Mijke Wondergem
Omslagillustratie © Saarah van Doornewaard
ISBN 978 90 445 0981 6
NUR 284

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus bv, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland.
Telefoon: 076 522 8151. Internet: www.degeus.nl.

I

Op een ochtend werd Sofia wakker met het gevoel dat er iets bijzonders ging gebeuren. Iets heel nieuws, wat ze nog niet eerder had meegemaakt. Misschien wel iets wat haar leven voor altijd zou veranderen.

Zoals altijd werd ze wakker vóór het kraaien van de haan van mevrouw Mukulela. Ze had de pest aan die haan. Dat had iedereen in het dorp. Hij begon altijd te vroeg te kraaien, lang voordat het eerste streepje licht boven de bergen in het oosten te zien was. Meneer Temba, die tegenover mevrouw Mukulela woonde, zei vaak boos dat ze die haan weg moest doen. Wat had je aan een haan die niet wist wanneer hij moest kraaien en wanneer hij stil moest zijn? Hij had een paar keer gezegd dat hij hem de kop af zou slaan. En toen hij een keer extra veel manden had verkocht op de markt in Boane, had hij aangeboden de haan te kopen om hem daarna te slachten en op te eten. Maar mevrouw Mukulela had haar boezem onder haar *capulana** verschoven, en boos geantwoord dat de haan niet te koop was.

Toen ze er in het donker aan lag te denken, moest Sofia zachtjes lachen. Zij vond meneer Temba en mevrouw Mukulela allebei aardig. En eigenlijk was het

* Kleurige lap stof die vrouwen als rok om zich heen wikkelen.

niet de haan waar ze ruzie om maakten. Meneer Temba was waarschijnlijk boos omdat mevrouw Mukulela niet bij hem in zijn hut wilde komen wonen. Ze waren allebei alleen. De man van mevrouw Mukulela was naar de mijnen in Zuid-Afrika gegaan, waar hij een andere vrouw had gevonden bij wie hij was ingetrokken. Meneer Temba was weduwnaar; zijn vrouw was een paar jaar geleden doodgegaan.

Ze maken ruzie omdat ze elkaar leuk vinden, dacht Sofia.

Toen moest ze weer lachen. Mevrouw Mukulela had een enorme boezem. Altijd als ze boos was verschoof ze haar borsten, alsof ze plaats moest maken voor haar woede.

Op de grond naast haar lag Rosa te slapen. In het donker kon Sofia haar ademhaling horen. In de andere kamer, achter het scherm dat voor de deuropening hing, sliep haar moeder met haar twee jongere broertjes. Het waren geluiden die haar een veilig gevoel gaven. Sofia hield van dit moment, waarop alleen zij wakker was.

Ze lag in het donker na te denken over wat er die dag ging gebeuren. Eerst zou ze de kunststof benen onderzoeken, die ze had sinds ze op een mijn was gestapt en haar zusje Maria was doodgegaan. Terwijl ze de riemen vastmaakte, praatte ze altijd met Maria. Maria was nu vier jaar dood, maar het was net alsof ze Sofia iedere ochtend kwam opzoeken. Het gekke was alleen dat Maria niet ouder was geworden. In Sofia's gedachten zag ze er nog steeds zo uit als op de ochtend dat het ver-

schrikkelijke gebeurde was. Sofia dacht dat Maria langskwam vanuit die andere wereld, waar ze nu woonde. Je werd begraven en dan ging er onder de grond een deur open naar het dodenrijk. Of misschien was het een rivier, die begon als een kabbelend beekje maar steeds breder werd, waarop een boot dreef met een zeil, voortgeblazen door een onderaardse wind waarmee je naar het andere land dreef, waar de doden woonden. Ze vroeg Maria altijd hoe het daar was, en ze dacht dat ze Maria's antwoord kon horen. Dat het er hetzelfde uitzag als het dorp waar Sofia woonde. Het leek er precies op. Dood-zijn was eigenlijk hetzelfde als wanneer je leefde.

En dan verdween Maria. Ze had altijd een witte jurk aan en gleeed weg in de eerste zonnestrallen, alsof die Maria naar zich toe trokken.

Iedere ochtend begon dus op dezelfde manier. Sofia's benen stonden tegen de muur. Maria kwam tevoorschijn. Dan ging Sofia naar buiten om zich te wassen. Ze haalde water bij de put, die bij de weg naar de stad lag. Hoewel ze nog steeds met twee krukken liep, had ze geleerd om de emmer op haar hoofd te dragen. Als ze zich gewassen had en haar gezicht had bekeken in het stuk spiegelglas dat ze ooit op weg naar school had gevonden, was het tijd om mama Lydia te gaan helpen. Die was dan al bezig met het vuur en het ontbijt, voor ze naar de *machamba* ging, de akker waar ze groenten en maïs verbouwden. Sofia veegde altijd het erf. Als ze klaar was, was Rosa al begonnen met het werk op het kleine veldje naast hun huis, tussen het huis van mevrouw Mukulela en de weg die naar de markt liep.

's Middags moest Sofia een paar broeken uitleggen voor meneer Temba, en ze moest ook stof knippen voor een jurk voor Rosa.

Alles zou net zo zijn als altijd. Het enige wat anders was, was dat ze niet naar school hoefde. Vorige week had juffrouw Adelina verteld dat het dak van de school dat lekte eindelijk gerepareerd zou worden. Er was ergens vandaan geld gekomen. Daarom zouden de kinderen een paar dagen vrij hebben.

Ze bedacht dat het fijn was om wat extra dagen vrij te hebben. Maar eigenlijk niet meer. Sofia hield van school. Stiekem zag ze zichzelf in een witte jas. Dokter Sofia. Ze had niemand van haar droom verteld, zelfs Rosa niet. Soms leek die zo groot en ver dat het haar bijna bang maakte. Maar hij kwam iedere dag terug. Het was alsof ze een eigenwijze en mooie vlinder in haar hoofd had, die weigerde om weg te gaan ...

Het zou gauw licht worden. Maar éerst zou de haan kraaien. Ze trok de deken tot haar kin omhoog en vroeg zich af wat er die dag voor bijzonders zou gebeuren.

Misschien zou ze verliefd worden? Misschien zou er een jongen over de weg komen aanlopen die het niet kon schelen dat ze twee kunstbenen had? Ze voelde dat ze het warm kreeg en probeerde hem zich voor te stellen.

Toen begon de haan te kraaien. Rosa draaide zich zonder wakker te worden om. Sofia streek met haar hand

over Rosa's haar. Ze had vlechtjes. Van al haar broertjes en zusjes hield ze het meest van Rosa. Rosa was achttien, drie jaar ouder dan zichzelf. Sofia kon over alles met haar praten en lachte vaak met haar.

Het werd ochtend. Ze aaide nog steeds over Rosa's haar. Niets duidde op wat er die dag voor vreselijks zou gebeuren.

Sofia had al vaak bedacht dat het leven vooral bestond uit dingen die je niet had zien aankomen. Ook als je alles precies had uitgedacht, gebeurde er altijd iets onverwachts. Sofia herinnerde zich precies wanneer die gedachte voor het eerst bij haar was opgekomen. Dat was na de grote ramp. Na de ochtend, de doodgewone dag waarop Sofia op een landmijn had getrapt. De dag waarop haar zusje Maria was doodgegaan en waarop zij haar benen was kwijtgeraakt. Toen had ze geleerd dat je nooit ergens zeker van kon zijn. Dat gold voor alles in het leven. Als je naar bed ging wist je niet of het de volgende dag zou regenen. Je wist niet of je pijn in je buik zou krijgen of door een mug op een plaats zou worden gestoken waar je niet bij kon komen om te krabben.

Je wist nooit of het een goede of een slechte dag zou worden.

Je kon alleen maar hopen.

Sofia was hier een paar keer met Rosa over begonnen. Maar Rosa vond het onzin. Ze vond dat Sofia kinderachtig deed. Bovendien was Rosa bijna altijd verliefd. Dan kon ze alleen maar aan haar nieuwe vriendje denken. Als Sofia Rosa's haar vlocht, konden ze over hun diepste gedachten praten. Maar ze vertelden elkaar niet alles. Sofia wist dat Rosa geheimen had, net als zichzelf. Je werd nooit zo vertrouwelijk dat je al je dromen en ge-

voelens met elkaar kon delen. Er was altijd wel een soort grot waarvan je de ingang verborgen hield.

Maar wat belangrijk was vertelden ze elkaar wel, dacht Sofia. Rosa was ouder dan Sofia. Ze leefde langer en had meer beleefd. Ze kon dingen vertellen die Sofia nog niet had meegemaakt. Vaak waren dat dingen die te maken hadden met wat ze liefde noemden. En Sofia luisterde en onthield alles wat Rosa zei.

Maar er was ook een soort onzichtbare scheiding tussen hen.

Rosa was nooit op een mijn gaan staan. Ze had nog steeds de benen waarmee ze was geboren. Niet de plastic benen met schoenen eraan die Sofia iedere ochtend aan- en 's avonds weer afdeed.

Sofia had erover nagedacht dat zij natuurlijk niet de enige was die Maria was verloren. Maria was ook Rosa's zusje geweest. Maar het leek alsof Rosa Maria minder miste dan Sofia. Maria kwam 's ochtends ook niet bij Rosa langs. Daar had Rosa tenminste nooit iets van gezegd. Dat zou ze anders wel gedaan hebben. Sofia dacht altijd na voor ze een geheim vertelde. Maar Rosa was anders. Zodra ze iets dacht, veranderde het in woorden die uit haar mond kwamen.

Maar er waren ook dingen waar je moeilijk over kon praten.

Sofia was vaak jaloers op Rosa, omdat zij haar eigen benen nog had. Zij zou nooit zo mooi leren lopen als Rosa, nooit zo mooi kunnen wiegen met haar heupen.

Sofia zou altijd de steun van ten minste één kruk nodig hebben en zij zou zich altijd heel stijf bewegen, alsof ze op stelten liep. Ze vond het moeilijk om toe te geven dat ze jaloers was. Rosa kon het ook niet helpen dat Sofia die dag met Maria gespeeld had. Rosa woonde toen niet eens bij hen. Sofia schaamde zich soms voor haar jaloezie. Vooral 's ochtends, als ze lag te wachten tot de haan zou kraaien, kon ze soms zo woedend worden dat ze de slapende Rosa wel kon slaan.

En dan was Rosa ook nog mooier om te zien dan zij.

Het waren niet alleen haar benen; Sofia zou ook nooit zo'n mooie huid en zo'n mooi lichaam krijgen als Rosa. Sofia was stevig, terwijl Rosa lang was en slank. Sofia had grotere borsten dan Rosa, bij wie ze precies goed waren. Voor het slapen gaan vergeleken ze soms giechelend maar grondig hun blote lichamen. Dan staken ze de kaars aan en voelden ze elkaars huid en knepen erin. Soms werd Lydia in de andere kamer wakker en vroeg ze wat ze aan het doen waren. Dan hielden ze meteen op. Maar als ze Lydia hoorden snurken, fluisterden ze verder. Er was eindeloos veel te bepraten. Ook over de jongens die allemaal probeerden om bij Rosa in de gunst te komen.

Sofia stond op, maakte haar benen vast, kleepte zich aan en ging naar buiten.

Lydia was al bezig met het vuur.

Sofia waste haar gezicht. Toen kwam Rosa de hut uit. Ze gaapte en rekte zich uit. Ze had haar gezicht inge-